

# Spis treści

|                    |   |
|--------------------|---|
| Wprowadzenie ..... | 9 |
|--------------------|---|

|                  |    |
|------------------|----|
| I. RELACJE ..... | 13 |
|------------------|----|

## Rozdział 1

|                                                        |    |
|--------------------------------------------------------|----|
| Trudne związki psychologii z literaturoznawstwem. .... | 15 |
|--------------------------------------------------------|----|

|                                                                           |    |
|---------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.1. Punkt wyjścia: krótka historia owocnej współpracy .....              | 17 |
| 1.1.1. „Biografie psychologiczne” bez psychologii .....                   | 18 |
| 1.1.2. Początki polskiej psychologii w Krakowie, Lwowie i Warszawie ..... | 22 |
| 1.1.3. Psychologiczna Szkoła Lwowska a lwowska szkoła filologiczna .....  | 23 |
| 1.2. Punkt dojścia: obecne relacje literaturoznawstwa i psychologii ..... | 30 |
| 1.2.1. Problem psychologizmu: o granicach analizy psychologicznej .....   | 31 |
| 1.2.2. Problem biografizmu: historyczny czy aktualny? .....               | 36 |
| 1.3. Strategie współpracy między literaturoznawcami a psychologami .....  | 39 |
| 1.4. Granice i mosty, czyli o różnicach i ich przekraczaniu .....         | 43 |

## Rozdział 2

|                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Teoretycznoliterackie uwarunkowania interpretacji utworów literackich<br>(dla psychologów) ..... | 47 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

|                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------|----|
| 2.1. Bezdroża „bezzałozeniowej” lektury tekstu .....              | 48 |
| 2.2. Dlaczego warto, by psycholog interpretował literaturę? ..... | 49 |
| 2.3. Tekst literacki a świat empiryczny .....                     | 51 |
| 2.4. Gatunkowość tekstu literackiego .....                        | 53 |
| 2.5. Zachowanie w badaniach literackiego charakteru tekstu .....  | 54 |

## Rozdział 3

|                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------|----|
| Psychologia w analizie i interpretacji (dla literaturoznawców) ..... | 59 |
|----------------------------------------------------------------------|----|

|                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------|----|
| 3.1. Model interakcyjny: tworzenie przestrzeni współzależności ..... | 60 |
| 3.2. Wybór nurtu badawczego oraz teorii .....                        | 62 |
| 3.3. Etapy prac badawczych w modelu interdyscyplinarnym .....        | 65 |

## Rozdział 4

|                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------|----|
| Dialogowość listu w świetle literaturoznawstwa i psychologii ..... | 69 |
|--------------------------------------------------------------------|----|

|                                                             |    |
|-------------------------------------------------------------|----|
| 4.1. List jako dialog w myśli Stefanii Skwarczyńskiej ..... | 72 |
| 4.2. Polifoniczność Ja a idee Michaiła Bachtina .....       | 74 |

|                                                                                      |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 4.3. Ja dialogowe Hermansa i „wewnętrzni rozmówcy” Schulza von Thuna. ....           | 77         |
| 4.4. Epistolograficzne Ja dialogowe i Ja w dialogu. ....                             | 83         |
| <b>II. BIOGRAFIA</b> .....                                                           | <b>87</b>  |
| <b>Rozdział 1</b>                                                                    |            |
| <b>Biografia jako reprezentacja</b> .....                                            | <b>89</b>  |
| 1.1. Biografia: reprezentacja „oddająca sprawiedliwość” przeszłości .....            | 91         |
| 1.2. Kontekst ideologii reprezentacji. ....                                          | 96         |
| 1.3. Konstruowanie reprezentacji biegu życia .....                                   | 100        |
| 1.4. Biografia jako symboliczna przestrzeń spotkania i uobecniania. ....             | 102        |
| <b>Rozdział 2</b>                                                                    |            |
| <b>Personalistyczny model biografii</b> .....                                        | <b>105</b> |
| 2.1. Biografia jako narracja, relacja i reprezentacja. ....                          | 106        |
| 2.2. Antropologie redukcjonistyczne a personalizm w biografii .....                  | 109        |
| 2.3. Viktor E. Frankl i <i>Dziesięć tez na temat osoby</i> .....                     | 112        |
| 2.4. Personalistyczna koncepcja osoby jako antropologiczna podstawa biografii. ....  | 118        |
| 2.5. Biografia a norma personalistyczna .....                                        | 120        |
| 2.6. Podmiotowy charakter wiedzy w biografii personalistycznej .....                 | 124        |
| 2.7. List jako szczególny wyraz podmiotowości w biografii .....                      | 127        |
| <b>Rozdział 3</b>                                                                    |            |
| <b>Czuły narrator w biografii: od ustanawiania sensu do budowania relacji</b> .....  | <b>133</b> |
| 3.1. Biografia jako interpretowanie doświadczeń i wytwarzanie całości .....          | 136        |
| 3.2. Koncepcja „czwartoosobowego”, „czułego” narratora .....                         | 139        |
| 3.3. Narracja biograficzna jako proces odkrywania sensu życia .....                  | 143        |
| 3.4. Relacja biograficzna, czyli prawda spotkania .....                              | 145        |
| <b>Rozdział 4</b>                                                                    |            |
| <b>Czas jako element konstrukcyjny biografii</b> .....                               | <b>149</b> |
| 4.1. Czas w biegu życia twórcy a czas w biografii .....                              | 151        |
| 4.2. Sposoby kreowania relacji czasowych w tekście .....                             | 154        |
| 4.3. Czas w kontekście wielowymiarowości biografii. ....                             | 157        |
| 4.4. Czas w biografii: model sieci interakcji .....                                  | 160        |
| <b>III. TWÓRCA</b> .....                                                             | <b>163</b> |
| <b>Rozdział 1</b>                                                                    |            |
| <b>Przegląd badań nad twórczością wybitną z perspektywy interdyscyplinarnej</b> .... | <b>165</b> |
| 1.1. Twórczość: pojęcie wieloznaczne .....                                           | 167        |
| 1.2. Rzut oka na rozwój badań w obszarze twórczości .....                            | 173        |
| 1.3. Twórczość bez wielkich twórców .....                                            | 179        |



|                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.4. Krótka historia problemów z autorem i jego pozatekstową egzystencją ..... | 182 |
| 1.5. Twórczość wybitna i jej złożoność – dylematy badawcze .....               | 186 |
| 1.6. Twórca i tworzenie jako wspólna przestrzeń badań .....                    | 189 |

## Rozdział 2

### Przełomy w życiu twórców – od archeologii pojęcia do praktyki badawczej .....

|                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------|-----|
| 2.1. Jak „przełom” rozumie się współcześnie .....         | 193 |
| 2.2. Archeologia pojęcia .....                            | 196 |
| 2.3. Wieloznaczność zjawiska nazywanego „przełomem” ..... | 200 |
| 2.4. Przełomowość – poszerzanie perspektywy .....         | 203 |
| 2.5. Przełomy w biografii .....                           | 205 |

## Rozdział 3

### Jak napisać arcydzieło? *Pan Tadeusz* w świetle psychologii procesu twórczego... ..

|                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.1. Od ekspresji siebie do realizacji świata wartości .....                              | 208 |
| 3.2. Biograficzne uwarunkowania procesu twórczego .....                                   | 210 |
| 3.3. Odmienność procesów twórczych: <i>Pan Tadeusz</i> a <i>Dziady</i> dreźnieńskie ..... | 212 |
| 3.4. Kiedy Mickiewicz zaczął pisać poemat? .....                                          | 215 |
| 3.5. Pierwsza faza powstawania poematu: Paryż .....                                       | 222 |
| 3.6. Druga faza powstawania poematu: tworzenie bez pisania .....                          | 227 |
| 3.7. Trzecia faza powstawania poematu: „żyliśmy jak przemienieni” .....                   | 232 |

## Rozdział 4

### *Modlitwa* Cypriana Norwida w kontekście psychologii twórczości

### i doświadczenia religijnego .....

|                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.1. <i>Modlitwa</i> jako medytacja Boga i świata .....                    | 242 |
| 4.1.1. Biblijne tropy obrazowania – nawiązania i inspiracje .....          | 247 |
| 4.1.2. Księga Świata jako sposób wypowiadania się Boga .....               | 251 |
| 4.1.3. Powrót do niemowlęstwa w Starym i Nowym Testamencie .....           | 253 |
| 4.1.4. Znamię i Jehowa prochów .....                                       | 258 |
| 4.2. <i>Modlitwa</i> w świetle psychologii doświadczenia religijnego ..... | 260 |
| 4.2.1. Fazowość rozwoju duchowego człowieka .....                          | 262 |
| 4.2.2. Stadium rozwoju wiary jako przesłanka interpretacyjna .....         | 267 |
| 4.3. Między mową a milczeniem – kontekst psychologii twórczości .....      | 270 |
| 4.3.1. Gdy zabraknie poecie słów .....                                     | 271 |
| 4.3.2. Brak głosu jako faza procesu twórczego .....                        | 273 |
| 4.3.3. Norwid – twórca woła o głos .....                                   | 276 |

## IV. LITERATURA .....

## Rozdział 1

### Topograficzne i egzystencjalne metafory biegu życia .....

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| 1.1. Topograficzna metafora życia – widnokręgu ..... | 283 |
| 1.2. Metafora życia jako nieustannej korekty .....   | 287 |

|                                                                                                                                |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1.3. Wyspa jako metaforyczny obraz życia.....                                                                                  | 291        |
| 1.4. Mojry jako figury narracji .....                                                                                          | 292        |
| <b>Rozdział 2</b>                                                                                                              |            |
| <b>Władza pamięci w <i>Ostatnim rozdaniu</i> Wiesława Myśliwskiego i w <i>Podróżach po skryptorium</i> Paula Austera .....</b> | <b>299</b> |
| 2.1. Problematyka pamięci w dorobku Myśliwskiego i Austera .....                                                               | 301        |
| 2.2. Jedna czy dwie różne wizje pamięci? .....                                                                                 | 302        |
| 2.3. Powieściowe „pałace pamięci” .....                                                                                        | 304        |
| 2.4. Władza pamięci – władza nad pamięcią .....                                                                                | 311        |
| <b>Rozdział 3</b>                                                                                                              |            |
| <b>Don Kichot i niewspółmierność: o autyzmie, szaleństwie oraz obcości. ....</b>                                               | <b>317</b> |
| 3.1. Pytania o obłąd Don Kichota .....                                                                                         | 318        |
| 3.2. „Rozumne szaleństwo”? .....                                                                                               | 321        |
| 3.3. Niewspółmierność. ....                                                                                                    | 324        |
| 3.4. Autyzm .....                                                                                                              | 327        |
| 3.5. Obcość. ....                                                                                                              | 329        |
| <b>Rozdział 4</b>                                                                                                              |            |
| <b>Biografia w przestrzeni fikcji: o różnorodnych relacjach literatury z egzystencją .....</b>                                 | <b>331</b> |
| 4.1. Biografie fikcyjne a fikcje biograficzne .....                                                                            | 334        |
| 4.2. Spektrum biografii fikcyjnych, czyli o różnorodności .....                                                                | 338        |
| 4.3. Na skrzyżowaniu fikcji i faktów: <i>faction</i> .....                                                                     | 345        |
| 4.4. <i>Faction</i> a powieść psychoterapeutyczna: Irvin D. Yalom .....                                                        | 347        |
| 4.5. Biografia – remedium na traumę czasowości i egzystencji .....                                                             | 356        |
| Nota bibliograficzna. ....                                                                                                     | 363        |
| Bibliografia. ....                                                                                                             | 365        |
| Indeks osobowy. ....                                                                                                           | 395        |
| Streszczenie .....                                                                                                             | 403        |
| Summary .....                                                                                                                  | 405        |